

Mihály és a pávások

A televízió műsorszerkesztése és szerkesztői láthatóan nagy gondot fordítottak az alkotmányünnep műsorösszeállítására. A tervszerűség és következetesség már az előkészületi műsorból kitetszik. Ide sorolhatjuk elismerő jelzővel a baranyai falu, Pogány sokoldalú bemutatását, azonkívül Bibó Lajos két novellájának tévéváltozatát. Az ünnepi műsor betetőzése viszont a legjobb Röpülj páva körök háromrészes bemutatója volt.

A Bibó-novellák és a mai falusi énekek, táncosok, zenészek műsorának hangulati ellentéte önmagában is rendkívül propagatív hatást eredményezett.

A hőmezővársárhelyi származású és most is ott élő Bibó Lajos két novellája a kétkézű emberek hihetetlen nyomorúságát tárja elénk. Azt a kort, amikor egy falat kenyér is irigység tárgya lehetett. A két novella megfilmesített változatából mégis a második, a Mihály lovát akar a megrázóbb és drámaibb, bár mindkét mű szűkszavú, inkább a film vizuális eszközeivel hat. Mihály (Horváth Sándor) és felesége (Horváth Teri) másodmagával vállal kibikkant, hogy kettőjük keresetéből össze lovat vásárolhasson. De a talicska kis úrtartalmú ahhoz, hogy összegyűljön a ló ára, ezért a gazdaságtól elkéri a ló nélkül maradt kibikkant, amellyel

egyszerre több földet lehet fuvarozni. A ló hányát Mihály veszi magára, felesége pedig hátulról tojja a járművet. A legdrámaibb két jelenete ennek a megrázó filmváltozatnak, amikor Mihály erőlködése közben letöri a kibuggyanó vért ajkairól és bajuszáról, a másik pedig, amikor Mihály a helyette löszerepet vállaló feleségét megostorozza, mintha valóban egy ló akadt volna el. Mihály erőfeszítése, titkos éjszakai talicskázásai előteremtik ugyan a ló árát, de ez Mihály életébe kerül. Elestetebb emberekkel nehéz találkozni, pedig az idősebbek jó tudják, hogy Mihály balsorsa annak idején nem tartozott az egyedülálló esetek közé.

Az ünnep előestéjén és az ünnepen a daloló falu bemutatkozása a keserű múlt tökéletes kontrasztjának mutatkozott. Még akkor is, ha a felidézett népdalok olykor-olykor a kizsákmányolt szolgák, béresek, summások, bányászok, napszámosok sanyarú életére utaltak. A színpompá, a nagyszámú felvonulás, az Erkel Színház dugig telt nézőtere, az ünnepi hangulat egy gondtalanra vált, s egészen más gondú, felszabadult nép demonstrációja volt.

Nagy örömet jelentett számunkra Palócország, a nógádi együttessel vasárnap reggeli bemutatkozása a képernyőn, amit csak tetézett, hogy

a bevezető műsort is a nógádi menyecskekórus adta. Őket követie a többi együttesek, a herencsényiek, a tariaik, a lapujtók, karancskesztek, a nézsaiak, nemtiel és erdőfürtek bemutatkozása, akik közül a tariaik kedves, közvetlen táncal zárták a Mátrai képekben összeállított műsorukat. Növelte a műsor ünneplőségét az erdőfürtek és nézsaiak kényelvé, magyar és szlovák népdalösszeállítás. Külön büszkeség számunkra, hogy a nógádiak vonultatták föl a legtöbb csoportot, szám szerint nyolcat, akik között Vass Lajos, a műsor vezetője új együttest — történetesen a karancskeszti — is köszönthetett, Petróczy Andrásné, a Karancskeszti képviselő népművésznő faluja már „kör”-rel is jelentkezett, s műsorösszeállításuk értékét csak növelte, hogy bányászdalokat adtak elő.

Az ünnep elmúlt, de jó dolog az, ha néhány évtized előtti keserű múltunkat továbbra sem feledjük. S joggal reméljük, hogy ha nem is a képernyő nyilvánosság előtt, Nógrád falvaiban továbbra is dal, mely a nép ajkán született és a nép ajkán él örök életét.

A televízió jóvoltából így vált az ünnep még közelebb, a kultúrát őrző és tápláló feledhetetlen nappal!

L. Gy.

Baranyieiek az elsők

A palóc nyár, 72' programjának egyik legszínvonalasabb műsora a 19-én Balassagyarmaton, a Mikszáth Kálmán Művelődési Központban a zenekarok vetélkedője volt. Közvetített, hogy Rózsavölgyi Márk — a verbunk muzsika koronázatlan királya — Balassagyarmaton született. A palóc nyár rendező bizottsága az ő emlékének kívánt adózni, amikor halálának 125. évfordulójára megyei versenyt hirdetett meg. Jó visszhangra talált megyszerte a felhívás a népzenei vetélkedőre, a csodás népdalok, pattogó csárdások és gyönyörű verbunkok bemutatására. Őt népi és két citerazenekar mérte össze tudását.

Minden zenekar játszott egy-egy Rózsavölgyi-számot. A balassagyarmati AFESZ-zenekar, amelynek Baranyi János a vezetője, nagy meglepetéssel szolgált, ugyanis eddig ismeretlen Rózsavölgyi-számot tanult és mutatott be a szépszámu közönség igaz gyönyörűségére. Ennek a számnak címe: Nógrádi em-

lék. A zsűri is magasra értékelte ezt, Solymosi János, a Magyar Rádió zenei osztályának vezetője meleg szavakkal méltatta a produkciót. A zsűri többi tagja: Réti Zoltán, gyarmati zeneiskolai igazgató és Ember Csaba budapesti zeneakadémista ugyancsak nagyra értékelték a felújítást.

A zsűri egyöntetű véleménye alapján az első díjat és a vele járó ezer forintot a gyarmati AFESZ-zenekar kapta, amely lírai és művészeti előadásmódjával is rászolgált erre.

Igazi paradicsom a gyerekeknek a nagymezői üdülőtábor háromholdas parkja. Itt lehet kergetőzni, bújócskázni, a tisztáson focizni és pihenésül az árnyas fák alatt könyvet olvasni. Könyvhöz könnyű hozzájutni, a kastélyból átalakított üdülőben könyvtár is van. Az épület különben is kényelmes, a hálószobáktól kezdve a zuhanyozóig és a játékokkal felszerelt társalgóig minden van benne.

Kintjártunkkor éppen váltás van: a fiúcsoporthoz hazafelé indul, a lányok pedig már útban vannak az üdülőhelyre. A távozók már számot tudnak adni arról, hogyan érezték magukat a két hét alatt, volt-e hiány valamiben?

Kérdésünkre a hozzánk tuduló fiúk szinte egyszerre válaszolnak:

— Minden nagyon jó volt. Feri bácsit nagyon megszerettük. Mondtuk is, hogy küldjük vissza a lányokat, mi meg itt maradunk még két hétig.

— A „kajával” elégedettek voltatok? — Igazodunk a gyerekek szokásához.

— Igen — kiabálják. Repe-ta is volt, amennyi csak kellett. Soós néni, ha megkértük, még palacsintát is sütött vacsorára.

Az ellátás minősége nagyon fontos, különösen a gyermekeknek. Nyolc éve, hogy a Textilipari Vállalat szakszervezete megkereste a pásztói AFESZ vezetőségét: vállalják el az étkeztetést. Így váltás idején Ács Tiborné politikai munkatárs is elkíséri a gyerekeket, a szövetkezettől pedig Bakallár Sándor alapvezető jön el fogadásukra. A megállapodás létrejöttéről ok tájékoztatnak bennünket.

Salgótarjánból a Karancs Szálló zenekara kapta a legtöbb tapsot. A zsűri a zenekarnak „elegáns biztonságáért” és Berki Béla primás virtuóz játékáért az előkelő második helyezést biztosította.

Sok dicséretet, szép népművészeti ajándékokat kaptak a többi muzsikusk, citerások is, így a rétsági AFESZ zenekara, valamint a karancskesztek citerásai. A balassagyarmati művelődési központ rajkózenekara növelte a vetélkedő jó hangulatát.

E. E.

A népszerűség csúcsán

Ha megkérdeznék valaki, hogy a siker csúcsára hol vezet az út, és mivel van kiköveztve, azt felelném neki: „Ez az út porló salakból, kiálló kődarabokból áll, és szivacsos kövesedett falépcsőkön, füstszagú putrik között vezet el Balázs János naivművész sárfalú házáig.” Alig egy éve kezdődött népszerűsége, s azóta ehhez az egyszerű házhoz műértők és érdeklődők, művészek és laikusok százal lépkednek föl a salgótarjáni cigányhegyre, a lukacsossá kopott lépcsőkön. Személyesen láthatják itt a siker, a népszerűség csúcsát.

Kevés az idő

Legutóbbi látogatásunk óta „János bácsi” életmódjában vajmi kevés változás történt. Továbbra is korán kel, későn fekszik. Nappal festeget, este pedig gondolatait veti papírra, mert mint mondja: „Kevés az idő”. Az igazi alkotónak mindig időgondjai vannak, hiszen torlódik benne a mondanivaló. Őt pedig gyakran meg is zavarják hön óhajtott magányában.

Ezen a nyáron például napokon át őt és művelt fényképezte a Magyar Televízió egyik stábjá, mely színesfilmet készített Balázs Jánosról, az ország egyik nagyon tehetséges művészegységéről. Egy ótperces részt, amely főleg a festményeket mutatja be, Balázs János is megnézett már a filmből, s úgy mondja: „Jól sikerült.” Azóta a teljes film elkészült.

— Milyen lesz a film? — kérdezem, s ő válasz helyett egy levelet nyom a kezembe.

A levelet Krenács Gabriella, a filmkompozíció szerkesztője írta, abból idézem: „Szorgalmasan dolgozunk János bácsi portréfilmjén. Most már, hiszen kevés híján elkészült a film, azt hiszem, nyugodtan írhatom, hogy csodálatosan szép lesz! Nagyszerű a János bácsival fölött hangos riport, egyetlen szó sem kell belőle kihagyni. Úgy, ahogyan felvettük, az egész bekerül a filmbe. A képek káprázatosan szépek, szinte lángolnak a színek. Ha elkészül a film, úgy tervezzük, hogy még a televízióbeli bemutató előtt, a

salgótarjáni megyei művelődési központban közönség előtt levetítjük.”

Nem válaszol

A filmesek és külföldiek érdeklődése változatlanul nagy. A Pannónia Filmstúdióból Macskássy Katalin rendező kért engedélyt, hogy esetleges új filmjében Balázs János műveiről készült filmköveket alkalmazhasson. De felkeresték őt a közelmúltban a Szovjetunióból, Angliából, Franciaországból és Finnországból érkezett vendégek is. Amióta Párizsban és Svájcban állandóan látható néhány festménye, más országok múzeumaitól is érkezik levél. Legutóbb például a csehszlovákiai, bratislavai múzeum jelentette be igényét Balázs János-képekre. A levelezés is alaposan megnőtt, s a bürokratikus lekööttségektől úgy menekül, hogy egyszerűen válaszolatlanul hagyja őket.

Legutóbb például egy svéd művész írt neki, arra buzdítván, hogy világszerte elismert tehetségét használja fel arra, hogy Magyarországon a cigányság apostola, politikai vezetője is legyen, hiszen egy ilyen népszerű ember a közélet porondján is sokra képes. János bácsi mosolyog ezen a biztatáson.

— A cigányság felemelése nem az én dolgom. Foglalkoznak ezzel az országban nagyon sokan. A párt, a tanács megadja a segítséget. En azal tesztek legtöbbet a cigányságért, ha szép képeket festek.

A képek pedig szépek. Legutóbb festőművész vendégek adtak hangot annak a véleményüknek, hogy Chagall és Picasso egy-egy korszakában születtek olyan képek, mint Balázs János új művei. Mert a szín pompás művek egyremásra születtek, s mind nagyobb tudatosságról árulkodnak. A napokban készült el két rendkívül hatásos és sokatmondó műve: „A világ teremtése” és az „Átalakulás”. Az első azt a több millió év előtti korszakot idézi, amikor csak a tenger színe alatt létezett az élet és ott zajlottak le nagy előkészületek, átváltozások a szárazföldi életre. A másik kép évszázaddal vagy évszázadokkal tekint előre, s az elapiesedés veszélyére hívja föl a figyelmet megkapó művészi eszközökkel.

Plakett a művésztől

János bácsi kunyhóhához naponta zárandokolnak el az érdeklődők, hogy megcsodálják csodálatos készségét, új és régi alkotásait. Fel kell menni hozzá, mert ritkán mozdul el a hegyről, akkor is nagyobbára csak az erdőbe és a hegyekre, ahol vázlatait készíti. A művésztársak is odazárandokolnak, ha találkoznia óhajtanak vele. Az egyik például elragadtatása emlékeként, ott helyben, a kunyhó előtt bronz- és kerámia-plakettet készített a hatvanhat éves és töretlen egészségű, fehér hajú Balázs Jánosról.

Lakos György

Záróműsor a szabadtéren

Június 10-én a Musica viva hangversenyyel kezdődött el a balassagyarmati palóc nyár 72' című kulturális rendezvénytársulat. Vasárnap, augusztus 20-án a szabadtéri színpadon a palóc népművészeti nappal zárult a tartalmas sorozat. A népművészeti nap alkalmából szinte a mege valamennyi járása és népművészeti műfaja képviseltette magát. A szécsényi néptáncegyüttes négyeszer is dobogóra lépett, a megyeri cigány-

együttes kétszer, a karancskesztek énekkel, és táncokkal szerepeltek, az érsekudvarkertiek fonójátékot mutattak be, s a szatók Röpülj páva körön kívül többek között egy csehszlovák folklóregyüttes is bemutatkozott. Említett érdemei még a nagyszabású műsorban a szolisták bemutatkozása is, a furulyás, a palóc dudás és az immár elmaradhatatlan énekes, Petróczy Andrásné népművész.

TÁBORRÓL TÁBORRA

Elég-e két pedagógus?

— Több helyen próbálkozunk, mielőtt a pásztói AFESZ-hez fordultunk — mondja Ács Tiborné. — De ilyen jó ellátást napi 34 forintért egyik szerv sem tudott adni. Egy szezonban 260 gyereket üdültetünk itt és a szülőknek ehhez gyermekeként csak 150 forinttal kell hozzájárulni. A szövetkezettel úgy bonyolítjuk le az étkeztetés pénzügyi ré-

szét, hogy év elején átutalunk a részükre 100 ezer forintot és az idény végén elszámolunk.

— Az üdülőtábor kiemelten kezeljük — veszi át a szót Bakallár Sándor. — Nem mindegy nekünk, milyen hírlunket viszik el Hőmezővársárhelyre, Szegedre, Budapestre. A Mátra vendéglő mesterzakácsa, Soós Jánosné vállalja a főzést egy kisegítővel és egy pincérel, aki a kiszolgálást végzi. Kapcsolatunk a Textilipari Vállalattal nagyon jó kereskedelmi téren is, ezért szívesen adjuk olcsóbban a négyeszeri étkezést. Arra is nagyon vigyázunk, hogy a nyersanyag friss legyen, a főznievalót naponta szállítjuk ide Pásztóról.

„Feri bácsi” — teljes nevén Bodnár Ferenc vizslási pedagógus — a tábor vezetője ugyancsak dicsőően nyilatko-

zik Soósné fáradhatatlan munkájáról, izletes főztjéről, a szeretetről, amelyet a gyerekek iránt tanúsít. Ő és a felesége — aki ugyancsak pedagógus — az egész nyarat itt töltik, felügyelve a gyerekekre, velük együtt élvezve a nyaralás örömeit.

A fentiek alapján úgy mutatkozik, hogy minden rendben megy a nagymezői táborban. A gyerekek kirándulásokra járnak, különböző sportbajnokságokat rendeznek. Egy-egy turnusban 50–55 általános iskolás nyaral. Ha a lányok sorosak, akkor három nevelő vigyáz rájuk, ha a fiúk, akkor négy. Ezen a nyáron csak egy fiúcsoporth volt.

De a három „nevelő” közül csak kettő pedagógus. A harmadik — a gondnoknő húszéves lánya —, a felügyeletlen kívül a gondnoki teendők ellátásában is segít édesanyjának. Sőt — mivel az most hat hónapot másik lányánál Amerikában tölt — a teendők szinte egész napját lefoglalják.

— Erdemes elgondolkozni azon — már inkább a jövőt illetően — hogy elég-e 55 gyerekre két képzett nevelő? Szinte lehetetlen, hogy a hét-éves tizenéves korig az iskolások valami többet is kaphassanak e két hét alatti puszta fizikai jólétnél, mert „figyelni” rájuk alig maradhat idő...

Bizony megcsinál nem egyszer, hogy csak éjfél tájt bújnak ágyba, s így — a táborvezető precíz fogalmazása szerint — „lehetőségük nyílik” az esténként nyitva tartott félében a nem nekik való filmek, például a „Casanova, kontra Kékszakáll” megtekintésére is.

Kiállítás Cereden

Nagy érdeklődés kísérte Cereden a Lőránt János és Czinke Ferenc festő-, illetve grafikusművészek műveiből összeállított kiállítás megnyitását. Lőránt János négy festménnyel és tizenkét grafikával, Czinke Ferenc tizenhat grafikával mutatkozott be. Az ünnepélyes megnyitón fellépett a helyi Röpülj páva kör is, majd a résztvevők hosszasan elbeszélgettek a jelenlevő Lőránt Jánossal. Tavaly, az alkotmány ünnepé alkalmából Idős Szabó István szobrait mutatták be, s az idén úgy határoztak, hogy az augusztus 20-i képzőművészeti kiállítások megrendezését hagyományáá fejlesztik.

Repülőgép húz el a fák fölött...

(Fodor Tamás felvétele)

Kemény Erzsébet